

ดูถูก

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๙

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ตั้งใจฟังธรรมเพราะเราต้องมีธรรมเป็นที่พึ่งที่อาศัยใจ ถ้าเราไม่มีธรรมเป็นที่พึ่งที่อาศัย โลกก็อาศัยไม่ได้ เพราะเราหนีโลกนี้มา โลกอาศัยไม่ได้ โลกพร่องอยู่เป็นนิจ ไม่มีสิ่งใดเติมเต็มได้ โลกพร่องอยู่เป็นนิจ พร่องอยู่เป็นนิจเพราะว่ามันพร่องโดยกิเลสตัณหา ความทะยานอยากของคน ให้ครองโลกมันก็ไม่พอ ให้ครองจักรวาลนี้มันก็ไม่พอ กิเลสตัณหา ความทะยานอยากถมไม่มีวันเต็ม

ถ้ามันจะเต็มได้ต้องมีสัจธรรมในหัวใจ ถ้ามีธรรมในหัวใจ เรามีธรรมเป็นที่พึ่งที่อาศัย ฟังธรรม ๆ ฟังธรรมจากสัจธรรม ไม่ใช่ฟังธรรมจากกิเลส ฟังธรรมจากโลก ฟังธรรมจากโลกนะ ก็อ้างอิง อ้างว่าเป็นธรรม ๆ ใจ แต่เป็นธรรม ๆ เพื่อเราใจ เป็นธรรมเพื่อกู ถ้าเป็นธรรม ๆ ต้องให้เราใหญ่โตมันถึงจะเป็นธรรมได้ แต่ถ้าเราเสมอภาคกันเป็นธรรมไม่ได้ นี่มันไม่ยอมรับความเสมอภาคกัน ความเสมอภาคกันสิ เห็นไหม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าเราเป็นญาติกันโดยธรรม เกิดมานะ คนเกิดเหมือนกัน กินเหมือนกัน อยู่เหมือนกัน บัจจัยเครื่องอาศัยเหมือนกัน จะยากดีมีจนเหมือนกัน ทั้งนั้น นี่เราบวชเป็นพระ เห็นไหม อาวุโสกันแต่มันก็เหมือนกันทั้งนั้น เพียงแต่เราเคารพกัน ด้วยคุณธรรมในใจใจ

เราเคารพกันด้วยคุณธรรมนะ คุณธรรมที่เขามีน้ำใจต่อเรา เราเคารพกันตรงนั้น เพราะเราบวชมาเราเสมอกันโดยศีล ๒๒๗ ใจ ไม่อย่างนั้นเราลงอุโบสถไม่ได้ ความเป็นอุโบสถ เห็นไหม ถ้ามันมีต่างพร้อยเป็นโมฆะ ถ้าเป็นโมฆะ แม้แต่พระด้วยกันอยู่นอกหัตถบาสยังเป็นสังฆกรรมไม่ได้เลย ต้องอยู่ในหัตถบาส คำว่าอยู่ในหัตถบาสมันอยู่ใกล้ชิดกัน อยู่ด้วยความเสมอภาคกัน ความเสมอภาคอันนี้เป็นธรรม

ถ้าสังขารเห็นใหม่ ความเสมอภาคโดยธรรม บวชมาแล้วเป็นพระเท่ากัน มีความเสมอภาคเป็นพระเหมือนกัน แต่เราเคารพกันเรอบูชากันด้วยคุณธรรมในหัวใจใจ ถ้าคุณธรรมในหัวใจนั้นเพราะมันธรรมเหนือโลกใจ

นี่โลกพร่องอยู่เป็นนิจ การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันหมุนไปโดยสัจจะข้อเท็จจริงของมัน เพียงแต่! เพียงแต่ว่ากรรมของใครมาก่อนใจ เวลาเกิดหมดอายุขัยเขาต้องไปก่อน คนอายุสั้นอายุยืนแตกต่างกัน แตกต่างกันด้วยอำนาจวาสนาบารมีของคน ดุสิ เวลาบอกว่าคนที่มศีลสมบุรณ์ เห็นใหม่ อายุยืน ผิดพรรณผ่องใส เพราะคนมีศีล ๕ บริสุทธิ์ใจ ถ้าใครต่างพร้อยสิ่งใดละ ต่างพร้อยสิ่งใดมันก็ให้ผลไปตามนั้น ถ้าให้ผลตามนั้นนี้ เห็นใหม่ มันไม่เท่ากันตรงนั้น

ถ้ามันไม่เท่ากันโดยกรรม เราไม่เท่ากันกันโดยการกระทำอย่างนั้น นั่นมันเป็นเวรกรรมของสัตว์โลก มันเป็นกรรมของสัตว์ สัตว์ได้สร้างเวรได้สร้างกรรมอย่างนั้นมา ไม่มีใครจะชักนำให้มันเสมอภาคกัน ไม่มีใครจะชักนำให้มันเท่าเทียมกันได้ เพราะว่ามันเกิดจากการกระทำ มันเกิดจากกรรมของเขา เขาก็ทำของเขา เวรกรรมให้ผลของเขา แล้วใครจะมีอำนาจไปทำให้มันเสมอภาค ความเสมอภาคเป็นไปไม่ได้ใจ

ความเสมอภาคขึ้นมา ความเสมอภาคนี้เราบวชเป็นพระ มันเสมอภาคกันโดยการเป็น ศากยบุตรพุทธชินโรส ความเสมอภาคกันโดยธรรม ความเสมอภาคในศีล ๒๒๗ เหมือนกัน บวชมาแล้วศึกษาเท่ากัน แต่เวลาเคารพบูชากัน เห็นใหม่ ดุสิ เวลาสมัยหลวงปู่่มั่นนะ ครูบาอาจารย์ท่านจะอุปัฏฐากหลวงปู่่มั่นท่านช่วงชิงกันนะ ช่วงชิงเวลาเข้าไปอุปัฏฐากหลวงปู่่มั่น ที่นี้เข้าไปอุปัฏฐากหลวงปู่่มั่น ใครไปก่อน ใครได้ก่อน ถ้าใครไปก่อน เห็นใหม่ อยู่ที่ความมุขานะ ความบากบั่นของคน

ที่นี้ความบากบั่นของคน คนไปไม่ได้คนไปไม่ทันละ ไปไม่ทันก็เขาก็พยายามพัฒนาตัวเขา ถ้าเขาเป็นธรรม ถ้าใจเขาเป็นธรรมนะพัฒนาตัวเขา เพราะว่าหลวงปู่่มั่นมีองค์เดียว หลวงปู่่มั่นไม่มีหลาย ๆ องค์หรอก ถ้าหลวงปู่่มั่นมีองค์เดียว ท่านก็ใช้สอยในตัวท่านองค์เดียวเท่านั้น อุปัฏฐากธาตุชั้นของท่านด้วยความเคารพบูชาเพราะหลวงปู่่มั่นมีองค์เดียว แล้วอาจารย์ของเรา มีองค์เดียว แต่ว่าลูกศิษย์มีมาก ลูกศิษย์มีมากมีคนเคารพบูชา มาก มีคนต้องการอุปัฏฐากอุปถัมภ์ท่านมาก แต่นี่มันก็อยู่ที่ว่าคนเป็นธรรมไม่เป็นธรรมใจ

ถ้าเป็นธรรมก็เป็นแบบหลวงตา หลวงตาท่านเป็นผู้อุปัฏฐากอุปถัมภ์ท่าน ท่านคอยดูแลไอ้ที่ไม่เป็นธรรม ไม่เป็นธรรมเข้ามามันก็เหยียบย่ำคนอื่นใจ เหยียบหัวเขาไปว่าตัวเองมี

คุณธรรม เวลาคนที่เหยียบหัวเขาไป ดูสิ เวลามองคนอื่นมองด้วยการดูถูกเหยียดหยาม การมองดูถูกเหยียดหยามมันมองด้วยสายตา มันมองด้วยหางตาว่าคนอื่นด้อยค่า เรามีคุณค่า นี้ความดูถูกใจ ความดูถูกเหยียดหยามคนมันน่าเกลียด แต่คนที่มันทำมันไม่รู้ มันคิดว่ามันเก่ง มันคิดว่ามันทำของมันได้ไง มันคิดว่ามันมีอำนาจ มีศักยภาพ ความมีศักยภาพ นี่ไง มันไม่เสมอ กันโดยธรรมแล้ว ไม่เสมอโดยธรรม

ดูสิ หลวงปู่มั่นมีองค์เดียว หลวงปู่มั่นมีองค์เดียวลูกศิษย์ลูกหามีมหาศาล ถ้าลูกศิษย์ลูกหาที่มีจิตใจเป็นธรรมท่านอยากจะอุปฐากครูบาอาจารย์ของท่านด้วยความเคารพบูชา ด้วยทดแทนบุญคุณ เพราะว่าได้อาศัยพ่อแม่ครูอาจารย์ ได้อาศัยพึ่งพาอาศัยด้วยข้าว ด้วยน้ำข้าว ด้วยปัจจัยเครื่องอาศัย ได้อาศัยท่านด้วยอำนาจวาสนาบารมีคอยควบคุมดูแลหัวใจของเรา เวลาหัวใจของเรามันคิดนอกเรื่องนอกราวขึ้นมา ด้วยความเคารพบูชา ด้วยความกลัวท่าน มันก็รักษาใจนั้น ด้วยเคารพบูชา ด้วยการชี้แนะของท่าน ด้วยการชักนำของท่าน ด้วยแบบอย่าง ใช้ชีวิตของท่านเป็นตัวอย่าง มันเคารพบูชาอย่างนั้นนะ ถ้าจิตใจของคนที่เป็นธรรม มันเคารพบูชาของเขาย่างนั้น

แต่ไอ้คนที่เหยียบย่ำ มองคนด้วยการดูถูกเหยียดหยาม คิดว่าตัวเองมีศักยภาพ ก็คิดว่าตัวเองทำได้ๆ มันสร้างเวรสร้างกรรมทั้งนั้น มันไม่เสมอภาค ถ้ามันไม่เสมอภาคกันด้วยสัจจะด้วยความจริงอันนั้น มันก็เป็นการดูถูกดูแคลน คนดูถูกดูแคลนคนมันก็เหยียบย่ำเขาไปทั่ว ถ้าเหยียบย่ำเขาไปทั่ว เหยียบย่ำมาจากไหนนะ เหยียบย่ำเกิดจากทิฐิมานะในใจนั้นนะ ถ้าทิฐิมานะในใจทำอะไรได้ออกไปโดยที่ว่าขาดสติ ไม่ได้คิดว่าสิ่งนั้น เห็นไหม ความลับไม่มีในโลกหรอก ตัวเองคิดตัวเองทำมันก็น่าเกลียดอยู่แล้ว แล้วพอคนอื่นเขามองเขาเห็น เขารับไม่ได้หรอก

แต่ที่ความเป็นธรรมนะ ดูสิ่งที่เป็นธรรม ใครๆ ก็แสวงหาความเป็นธรรม แสวงหาคุณงามความดี ดูสิ เวลาหลวงตาท่านอุปฐากหลวงปู่มั่น ท่านคอยควบคุมดูแล คนนั้นอุปฐากบาตรนะ ไปรับบาตร คนนั้นดูกระโถนนะ คนนั้น... เพราะต่างคนอย่าแย่งกัน อย่าทำอะไรกัน เพราะหลวงปู่มั่นมีองค์เดียว แต่ทุกคนที่เข้าไปอุปฐากอุปถัมภ์ท่านอยากได้บุญกุศลจากท่าน เข้าไปด้วยน้ำใจด้วยความเคารพบูชา นะ ถ้าน้ำใจเคารพบูชา มันอ่อนน้อม มันอ่อนน้อม มันทำเพื่อคุณธรรม แต่ถ้าเข้าไปด้วยทิฐิมานะมันกางปีกกางก้าม เข้าไปนะไร้สาระ แล้วไร้สาระยังคิดว่าตัวเองมีอำนาจวาสนานะ ว่าตัวเองมีศักยภาพ ศักยภาพอย่างนั้นมันของกิเลสทั้งนั้น การดูถูกเหยียดหยามคนไม่ได้ทั้งนั้นเลย แล้วไปดูถูกเหยียดหยามเขาทำไม

คนที่มาใหม่ เห็นไหม ดูสิ เวลาเข้าไปหาหลวงปู่มัน ท่านก็ต้องเข้าไปฝึกหัดใช้ไหม ควรจะเดินยังไง เดินด้วยปลายเท้ายังไง อย่าเดินด้วยเต็มเท้า การเดินที่ไม่ให้มันเกิดเสียงกระทบไป การหยิบการจับสิ่งใดนะมันต้องมีสติปัญญายังไง การวาง วางโดยมุมของมันก่อนแล้ววางโดยเต็มพื้นที่ วางยังไงเพื่อไม่ให้เกิดเสียงกระทบ มันก็ต้องไปฝึกไปหัดไปสังเกตไปดูแลเขา ไปสังเกตดูว่าเขาทำกันยังไง แล้วฝึกหัดทำให้ได้ ถ้าทำได้ขึ้นมาแล้วมันก็เป็นตัวสำรองขึ้นมา แล้วก็ค่อยๆ ฝึกหัดขึ้นมา

นี่ที่คนเขามีคุณธรรมเขามีหัวใจกันนะเขาฝึกหัดกันแบบนี้ เขาฝึกหัดให้เขาหัดทำ หัดทำให้มันเป็นขึ้นมา ถ้าเป็นขึ้นมาเขาก็มีข้อวัตรติดหัวมันไป คนที่เขาไม่ดูถูกเหยียดหยามกัน เขาทำของเขาเป็นอย่างนั้น นี่ความเป็นธรรม แล้วมันเสมอภาคกันไง เสมอภาคลงอุโบสถ เห็นไหม สามัคคีอุโบสถ วันอุโบสถมันก็สมานฉันท์ มันทำให้ไม่มีการหวาดระแวงต่อกันไง ถ้ามีความหวาดระแวงต่อกัน ไอนั่นก็ไม่ถูก ใอันนี้ก็ไม่ถูก มันหวาดระแวงต่อกันไปหมดเลย ถ้ามันหวาดระแวงต่อกันแล้วเราจะทำอะไรต่อไปละ มันก็มีแต่ความเศร้าหมองในใจไง มันมีแต่ความสะดุ้งกลัวในใจไง มันไม่เป็นความราบรื่นเลย

ถ้ามันจะเป็นความราบรื่นของเราเนะ ความสะอาดบริสุทธิ์ในหัวใจของเรา ด้วยศีลด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ เห็นไหม เราไม่ดูถูกเหยียดหยามใคร ไม่ดูถูกดูแคลนใคร คำว่าจะดูถูกของเราให้มันดูถูกดูผิด ถ้ามันผิดถูกขึ้นมาโดยสังขรณ์โดยข้อเท็จจริงอันนี้แหละสำคัญ ถ้ามีสติปัญญามันแยกถูกแยกผิดได้ ถ้ามันแยกถูกแยกผิดได้ด้วยสติปัญญา การแยกถูกแยกผิด นี่ถ้ามันแยกถูกแยกผิดได้ มันไม่ใช่ดูถูกดูแคลน ความดูถูกดูแคลนๆ มันเป็นเรื่องของกิเลส ตัณหาความทะยานอยาก

การแยกถูกแยกผิดโดยสังขรณ์ การแยกถูกแยกผิดด้วยสติปัญญา ถ้าเราแยกถูกแยกผิดได้ นี่เราดูถูก ดูถูกดูผิด ถ้าผิดก็เป็นผิด ถูกก็เป็นถูก ถ้าผิดเป็นผิดขึ้นมาเราแยกแยะได้ว่าเป็นผิด เราก็ไม่กระทำการนั้น เพราะการกระทำสิ่งนั้นมันชักให้จิตใจนี้มันต่ำทรามไป ถ้ามันเป็นความถูกต้องดีงาม เราจะเหยียบคันเร่งของเราเลย เราจะทำคุณงามความดีของเรา เราจะทำสมาธิภาวนาของเรา ทรัพย์สมบัติอะไรมันจะมีอึดติดอึดสมบัติในหัวใจ ทรัพย์สมบัติสิ่งใดจะมีค่าเท่ากับอึดติดอึดสมบัติในหัวใจ

อึดติดอึดสมบัติในหัวใจ ศีล สมาธิ ปัญญา มันเป็นเรื่องที่เป็นนามธรรมนะ มันเป็นเรื่องเป็นตำรา เป็นอริยทรัพย์ สิ่งที่ชาวโลกชาวพุทธของเราแสวงหาต้องการ แล้วเราพยายามฝึกหัด เราพยายามทำเข้ามาให้มันเกิดขึ้นมาในหัวใจของเรา สิ่งที่เขาแสวงหาเขาต้องการ เราก็แสวงหา

เราก็ต้องการเหมือนกัน ถ้าเราแสวงหาเราต้องการเหมือนกัน เราต้องการตัวจริงของมัน ถ้ามีสติขึ้นมา เห็นไหม เราตัดแปลงความรู้สึกนึกคิดของเรา ตัดแปลงการกระทำของเรา ตัดแปลงให้มันเข้ารูปเข้ารอย ถ้ามันตัดแปลงเข้ารูปเข้ารอยได้ นี่เราตัดแปลงๆ เพราะอะไร เพราะการตัดแปลงนี้มันเป็นประโยชน์กับเราทั้งนั้น มันเป็นประโยชน์กับเรา เรามีความรุ่มเย็นเป็นสุขแล้วหมู่คณะเขารุ่มเย็นเป็นสุขไปกับเรา

แต่ถ้ามันเป็นการดูถูกดูแคลนกัน มันเป็นการสะดุ้งระแวงในหัวใจของเรา ถ้ามันเป็นการสะดุ้ง มันเป็นการระแวงในใจของเรา เราอยู่ไม่เป็นสุขหรอก เราอยู่ไม่เป็นสุข เราต้องคอยระแวงตลอดเวลา เราต้องคอยให้คนอยู่ในอำนาจเราตลอดเวลา จะทำให้เราพอใจตลอดเวลา มันไม่มีความสุข แล้วไอ้คนที่เขาอยู่ด้วยมันก็ไม่มีความสุขไปทั้งนั้น เพราะมันเป็นการเหยียบย่ำเหยียดหยามกัน เห็นไหม มันไม่มีสิ่งใดเป็นประโยชน์ทั้งนั้นเลย นี่ถ้ามันเป็นอยู่ในหัวใจของเรา

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญาของเรา เราฝึกหัดหัวใจของเรา เราพัฒนาหัวใจของเรา ถ้ามันมีสิ่งใดแล้วเราดูถูกดูผิดแยกถูกแยกผิดขึ้นมามันเป็นประโยชน์ของเรา มันเป็นประโยชน์เกิดจากสติปัญญาของเรา แล้วสติปัญญาที่มันเกิดขึ้นอย่างนี้มันเป็นประโยชน์กับใคร มันก็เป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น ใจดวงนั้น คูสติมันไม่สะดุ้งไม่ระแวงอะไรเลยละ มันไม่สะดุ้งไม่ระแวงอะไรเลยเพราะอะไร เพราะมันไม่มีความลบลมคมในอะไร ถ้ามันไม่มีลบลมคมในอะไร ไม่สะดุ้งสิ่งใดเลย มันมีความสุขไหม มันมีความสุขไหม จิตใจนี้เป็นอิสระไหม

ใจเหมือนกัน ใจอยู่ในตัวเรานี้แหละ มันไม่สะดุ้งไม่สะเทือนสิ่งใดเลย มันมีความสุขความสงบไปทั้งนั้น เราแยกถูกแยกผิดได้หมด อะไรเป็นความดีความงาม เห็นไหม ความดีความงาม เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชื่อทั้งนั้น ชื่อมันนะแล้วเราทำขึ้นมาเป็นตัวจริงเราได้ไหม นี่ดูสิ เรามีสติก็สติจริงๆ พอมีสมาธิจริงๆ มีความรุ่มเย็นเป็นสุขจริงๆ สิ่งที่ฟังพาอาศัย เห็นไหม ข้อวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องอยู่ จิตนั้นไม่มีอะไรเป็นเครื่องอยู่มันจะอยู่กับอะไร

จิตไม่มีเครื่องอยู่มันก็อยู่กับความรู้สึกนึกคิด แล้วความรู้สึกนึกคิดถ้าเป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันก็ชักนำไปทางเลวทราม แต่ถ้ามันเป็นมรรคเป็นผลขึ้นมา มันก็ชักไปในทางคุณงามความดี เพราะจิตมันไม่มีเครื่องอยู่ มันอยู่ไม่ได้มันต้องอาศัยเขา พออาศัยเขาขึ้นมาแล้วนี้ ถ้าเราไม่มีสติปัญญาดูแลรักษา มันก็เป็นเครื่องอยู่ มันให้กิเลสพาไป กิเลสพาไปมันก็เหยียบย่ำเขาไปทั่ว เพราะกิเลสมันอยากใหญ่อยากโตทั้งนั้น มันอยากอยู่บนหัวของสัตว์โลก มันเหยียบย่ำเขาไปทั้งนั้น กิเลสไม่ยอมจำนนกับใครหรอก

ถ้าไม่ยอมจำนนกับใคร แล้วเราฝึกหัดปฏิบัติของเราขึ้นมา มันเป็นประโยชน์กับใครละ มันก็เป็นประโยชน์กับใจดวงนี้ไง เพราะใจดวงนี้มันมีสติปัญญาขึ้นมาเป็นผู้รักษามันไง ดูสิ สัตว์อาชานายๆ ครูบาอาจารย์ท่านเป็นสัตว์อาชานาย ท่านเลือกแยกแยะอารมณ์ความรู้สึก เลือกแยกแยะสิ่งที่จะเข้ามากระทบใจเรา ถ้ามันเลือกแยกแยะ เห็นไหม สัตว์อาชานายมันไม่กินอาหารพวกสัพเพหระทั่วไป มันจะกินแต่ยอดหญ้า มันจะกินแต่น้ำค้าง มันจะกินแต่ความดีๆ ของมัน มันกินยอดอาหารนะ

นี่เหมือนกัน ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมามันคัดมันแยกของมัน มันเห็นถูกเห็นผิดขึ้นมาด้วยความ เป็นจริงขึ้นมา นี่เห็นถูก เห็นไหม ดูถูกดูผิดขึ้นมา มันเป็นความจริงขึ้นมา ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมามันเป็นประโยชน์กับใจดวงนี้ไง ถ้าประโยชน์กับใจดวงนี้ นี่ไง เวลาทำขึ้นมาแล้วใครเป็นคนได้

เราบวชมา เราอยากมาประพฤติปฏิบัตินะ มรรคผลมันอยู่ที่ใจ ปฏิสนธิจิตเวียนวายตาย เกิดในวัฏฏะ สิ่งที่ได้มาๆ นี่ด้วยคุณธรรม สิ่งที่ได้มาสิ่งใดขึ้นมาเป็นคุณธรรม เห็นไหม มันประโยชน์โลกทั้งนั้นเลย ถ้าจิตใจมันไม่มีคุณธรรม สิ่งที่ได้มาเป็นโทษทั้งนั้น นี่ของกูๆ แล้วก็ตระหนี่ถี่เหนียวรักษาไว้ ไม่มีใครได้ประโยชน์อะไรเลย

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ให้ธรรมเป็นทานๆ ให้ธรรมเป็นทานคือให้ปัญญาเลยละ ให้ตั้งแต่ความรู้สึกนึกคิดอันนั้น แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นมา เห็นไหม ถ้าประพฤตินะ กลิ่นของศีลหอมทวนลม การทำคุณงามความดีมันหอมทวนลม ลากสักการะมันจะเกิดขึ้น ถ้าลากสักการะเกิดขึ้น ถ้าจิตใจมันดีงามอยู่แล้วมันเป็นประโยชน์ มันสละเจือจางกับโลกได้ทั้งหมดละ โลกจะได้สิ่งนี้เป็นเครื่องอาศัยกับเรา นี้อยู่ใกล้คนมีบุญ นี่ต้นไม้ใหญ่ ร่มโพธิ์ร่มไทร นี่มันมีร่มมีเงา มันมีลูกโพธิ์ลูกไทรให้คนได้จักกินเป็นอาหารของมัน มันก็ยังเป็นประโยชน์กับมัน นี่ถ้าเป็น ร่มโพธิ์ร่มไทร

ถ้ามันไม่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรมันเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว เห็นไหม เห็นแก่ตัวมันก็คิดวากิเลสคิดว่าเป็นสมบัติของเราไง กิเลสคิดวานั้นเป็นประโยชน์นี้ไง นี่มันคิดวากิเลส เห็นไหม เพราะมันคิดว่ามันก็เลยเหยียบย่ำไป เพราะมันคิดว่ามันเลยดูถูกดูแคลนไป แต่ถ้ามันไม่คิดว่าเรามีสติปัญญาของเรา เรามีข้อวัตรเป็นเครื่องอยู่ มีข้อวัตรเป็นเครื่องอยู่ เห็นไหม แล้วมีคุณธรรม ศีล สมာธิ ปัญญาเป็นเครื่องอยู่ จิตมันพาดพิงอะไรมันจะได้ประโยชน์สิ่งนั้น

จิตนี้ละเอียดอ่อนมาก เวลามันพาดพิง เห็นไหม ดูลิ กิเลสต้นหาความทะยานอยาก หลอกหลวงมันไปนะ เอามันไปใช้งาน ทั้ง ๆ ที่ว่ากิเลสมันเกิดจากจิต จิตนี้ละเอียดอ่อนมาก เป็นที่อยู่ เป็นภวาสวะ เป็นภพ แต่เวลากิเลสต้นหาความทะยานอยากมันครอบงำไปแล้ว เห็นไหม ทั้ง ๆ ที่มันอาศัยจิตนี้เกิด อาศัยจิตนี้เป็นที่อยู่อาศัย แล้วมันก็ชักลากไป มันออกไปทำตามแต่ กิเลสต้นหาความทะยานอยากมันต้องการ มันต้องการ มันต้องการ มันดูถูกดูแคลนเขา มันเหยียบย่ำเขา มันทำลายเขา แต่มันไปทำไม่ได้ มันไปทำไม่ได้เพราะอะไร

เพราะกิเลส เห็นไหม มันเกิดดับ กิเลสมันเป็นนามธรรม มันเกิดจากจิต ถ้าไม่มีจิตไม่มีพลังงานให้มันไปทำมันทำอะไรละ มันก็มั่วสุม มันก็ครอบงำ แล้วมันครอบงำให้จิตพาดพิงถึงมัน เป็นข้าของมันนะ แล้วมันก็พาไปทำ พาไปกว้านเอาความบาปกรรมมาใส่ตัวมัน แล้วเวลากิเลสมันอึดหมายำราญพอใจมันแล้ว มันอึดท้องมัน พุงกางแล้ว เตี้ยมันก็พอใจมัน เตี้ยมันก็หยุดอยู่แค่นั้น เตี้ยมันก็คิดใหม่ เตี้ยมันก็ทำของมันอีก แล้วมันก็จะกินให้พุงกางเลยนะ พุงกางพอใจมันเลยนะ แต่วิบากกรรมมันตกที่ใครล่ะ กิเลสมันเอาไปใช้ เอาเป็นวิบากกรรมใหม่ มันไปรับผิดชอบไหม มันพาจิตนี้ไปทำ แล้วเสร็จแล้วเวรกรรมวิบากกรรมนะตกอยู่ที่จิตหมด เพราะอะไร เพราะเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

จิตนี้เวียนว่ายเกิดจากการกระทำนั้น กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่าง ๆ กัน การกระทำโดย กิเลสต้นหาความทะยานอยากนะมันพาจิตนั้นไปสู่วิบากกรรมอันนั้น ถ้าสู่วิบากกรรมอันนั้น แล้วผลลัพธ์ของใคร ผลลัพธ์มันของจิตใจ ผลลัพธ์คือภวาสวะคือภพไป คือจิตดวงนั้นที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ แต่เวลาทำทำไปตามกิเลสต้นหาความทะยานอยาก นี่มันพาทำ ๆ เห็นไหม นี่เพราะอะไร เพราะเราไม่มีข้อวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องอยู่ใจ เราไปเอาสิ่งกิเลสต้นหาความทะยานอยากเป็นเครื่องอยู่ใจ ให้มันชักนำไปให้มันเกิดจากจิต แล้วก็พาจิตไปทำ

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นประโยชน์ของมัน พุทธธานุสติ ธัมมานุสติ สังฆานุสติ มรณานุสติ สิ่งที่เป็นข้อวัตรปฏิบัตินี้เป็นเครื่องอยู่ ๆ ให้มันพาดพิงอยู่ เกาะเกี่ยวอยู่นี้ไว้ เกาะเกี่ยวอยู่กับความเป็นอยู่ของเรา ถ้าเกาะเกี่ยวความเป็นอยู่ของเรา เราตั้งสติของเราขึ้นมา เราภาวนาของเรา เราภาวนาของเราทำไมต้องภาวนา อยู่เฉยไม่ได้หรือ อยู่เฉย ๆ นั้นมันขี้เกียจซื้อข้าว หน้าหนาว แล้วมันก็จะพาลงสู่รอกเวจีนั้นนะ เพราะอะไร เพราะความขี้มันเกิดขึ้นอยู่แล้วถ้าไม่ทำอะไรเลย นี่ดูสิ ว่าความเป็นกลาง ๆ นี่กลางซี้ซลาดไม่ทำอะไรเลย มันก็ลงสู่ กิเลสต้นหาความทะยานอยากทั้งนั้น

ความเป็นกลางคือความสมดุล ความเป็นกลางคือการไม่ตกไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในอัตตกลมถานุโยค กามสุขขัลลิกานุโยคในหัวใจเรา นี่ความเป็นกลางคือความบากบั่นหมั่นเพียร ความเป็นกลาง ความเพียรชอบ ความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะ นั่นละคือความเป็นกลาง ความเป็นกลางอย่างนั้นเป็นการกระทำ มันกระทำเพื่ออะไร เพื่อให้มันตื่นตัวใจ ให้จิตมันตื่นตัวของเราขึ้นมา ให้เป็นประโยชน์กับเราขึ้นมา ถ้าเป็นประโยชน์กับเราขึ้นมาเห็นไหม นี่ ใครได้ประโยชน์ การประพฤติปฏิบัติการกระทำนี้จิตเราได้ประโยชน์ทั้งนั้น แต่เวลาเขาทำหน้าที่การทำงานขึ้นมา บอกมันเหนื่อยมันล้า แต่มันไม่เห็น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๖ ปี หลวงปู่มั่นท่านบอกท่านสลบเหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย องค์หลวงปู่มั่นท่านบอกท่านเคยสลบ ๓ หน หลวงตาท่านเล่า เวลาท่านเจ็บไข้ได้ป่วยใจ เวลาท่านมีไข้ แล้วท่านนั่งภาวนาของท่าน รู้สึกตัวอีกทีนอนอยู่แล้ว รีบลุกขึ้นมาเลยนะ ท่านบอกสลบไปเลยนะ ๓ หน แต่ไม่ได้เป็นที่เดียว เวลาป่วยใช้นาน ๆ เป็นที่หนึ่งท่านทำขนาดนั้นนะ สลบถึง ๓ หน นี่คนที่สลบไปก็ซ็อก คนซอกมันก็ตาย ถ้ามันไม่ฟื้นสติมาก็ตาย แต่ท่านก็ทำของท่าน

นี่ใจ คือการกระทำอย่างนี้ทำขึ้นมาเพื่อหัวใจดวงนั้นใจ แล้วการกระทำอย่างนี้มันเป็นสิทธิ์ การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม มันเป็นความพอใจของเรา เราจะทำที่ไหนก็ได้ เราทำส่วนตัวของเรา มันเป็นสิทธิ์ มันเป็นสิทธิ์ของเรา มันเป็นสิทธิ์ที่เราจะทำนะ แล้วเวลาทำไปแล้วถ้ามันไม่ได้ผลขึ้นมามันเป็นสิทธิ์ของเรา แต่เบื่อ ไม่อยากทำเลย เบื่อฉิบหาย ความเป็นสิทธิ์ของเรา แต่เวลาเป็นอย่างอื่นเรียกร้องสิทธิ์ ๆ

นี่ก็เหมือนกัน มันเป็นสิทธิ์ของเราใจ ถ้าเป็นสิทธิ์ของเราเห็นไหม ดูลิ ๒๔ ชั่วโมงเหมือนกัน แล้วมืดสว่าง ๆ อยู่อย่างนี้ แล้วความเป็นสิทธิ์ของเราเราก็แสวงหาของเรา เราก็เจียดเวลาของเรา เราก็การกระทำของเราให้มันเป็นจริงของเราขึ้นมา ถ้าเป็นจริงขึ้นมา เห็นไหม พูดถึงเวลาทำขึ้นมาก็ทำเพื่อดวงใจดวงนี้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติทุกคนปฏิบัติขึ้นมาเพื่อใจของตัวเองทั้งนั้น

เวลาปรารภานา นี่ปรารภานาเป็นพระโพธิสัตว์ สร้างสมบุญญาธิการมาแต่ละภพแต่ละชาติขึ้นมา สิ่งที่เรากระทำมามันก็ซับซ้อนลงที่ใจนั้น ๆ พระโพธิสัตว์ เห็นไหม ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขยจนตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการสร้างคุณงามความดี ด้วยการกระทำอันนั้นต่อเนื่อง ๆ ๆ ไป

ความต่อเนื่องนั้น เห็นไหม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่าง ๆ กันไง เวลาเป็นพระโพธิสัตว์ ด้วยอำนาจวาสนาบารมีก็เกิดสูงเกิดส่ง เกิดเป็นจักรพรรดิ เกิดเป็นเทวดา เกิดต่าง ๆ นี่การเกิดนั้น เกิดแล้วเป็นหัวหน้าเป็นผู้ที่พากระทำเพื่อสร้างอำนาจวาสนาบารมีขึ้นไปให้สูงขึ้น เวลาสูงขึ้นจะมีสติปัญญาแยกแยะ แยกถูกผิดได้ชัดเจนขึ้น อะไรผิดถูกขึ้นมาจะพากลุ่มพามวลชน ชุมชนนั้นกระทำคุณงามความดี นี่พัฒนาการของมันเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป นั่นนะเกิดจากอะไร ละ เกิดจากการกระทำทั้งนั้น มันต้องมีการกระทำ ทางโลกเขาทำขึ้นมาเขาก็ทำเพื่อวิชาชีพอของเขา เขาก็ทำเพื่อประโยชน์ของเขา

เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาไม่เห็นได้อะไรเลย ก็เดินไปเดินมานั่นนะ เดินไปเดินมาเดินเอาหัวใจ เดินไปเดินมานะเก็บพุทธรูป มันไม่ใช่เดินไปเดินมาโดยไม่มีหลักเกณฑ์ เดินไปเดินมาโดยไร้สาระ นี่ไง มันดูถูกดูแคลนเขาไปทั่ว นี่ปฏิบัติจะไปนิพพานใช้ไหม สู้ฉันไม่ได้ฉันมีปัญหามาก ฉันค้นคว้าของฉัน ฉันมีปัญหาของฉัน ปัญญาอย่างนั้นเอาไปทำอะไร เอาไปประดับเกียรติกิเลส ให้กิเลสมันเอามาเป็นเครื่องมือของมัน แล้วก็คิดตามนั้น กิเลสมันควบคุมไว้หมด มันไม่เป็นความจริงอะไรขึ้นมาสักอย่างหนึ่ง

ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา เห็นไหม เราทำของเรา สิ่งที่เราประพฤติปฏิบัติ ใครเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาได้มากน้อยแค่ไหนมันก็เป็นการพัฒนาจิตของตัวเอง มันมีกำลังแก้ล้างขึ้น ดูลิ ต้นไม้ ต้นไม้ที่มันมีน้ำมีปุ๋ยอย่างดี ต้นไม้ดูมันแตกใบอ่อน โอโฮ มันสวยงามมาก มันแตกใบอ่อน มันไร้เดียงสา โอโฮ มันนี่มันวล

ถ้าเราพัฒนาของเรา จิตมันสงบขึ้นมาได้ จิตมันมีแวว มีแววคือมันจุกคิดนะ มันจุกคิด มันสำนึกได้ มันมีความภูมิใจ มันเป็นสมบัติของใคร เวลาศึกษาขึ้นมา เห็นไหม ดูลิ เวลาไปอยู่กับครูบาอาจารย์ จำจี้จำไซขนาดไหนมันไม่เห็นมีอะไรเข้าถึงใจเราเลย มันไม่เห็นมีอะไรทำให้เราอบอุ่นเลย แต่เวลาเราคิดได้ เราพัฒนาได้ เราเป็นไปได้ นี่ฮู้หู้ มันจุกคิด มันคิดได้ มันภูมิใจ แล้วมันเกิดจากอะไร ความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ มนุษย์จะล่วงพ้นด้วยความเพียร ความเพียรของเราไง

เพราะความเพียร เรามีสติมีปัญหา มันแยกถูกแยกผิดได้ พอมันแยกถูกแยกผิดได้ เห็นไหม ไม่ต้องมีใครมาบอกเรา หากครูบาอาจารย์นี่แหละ ครูบาอาจารย์คอยแยกถูกแยกผิดคอยบอกเพราะอะไร มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด มรรคหยาบคือความคิดหยาบ ๆ ฉันทำความดี ๆ ใครมาบอกฉันถือศีลแล้วลำบากไปหมดเลย โห้ย เป็นคนให้ทาน ให้ทานแล้วยังมีคนตีเตียน

ตลอดเลย นี่ไง เวลาทำสิ่งใดแล้วก็จะให้เขายกย่องสรรเสริญบูชา ทำสิ่งใดก็คิดว่าตัวเองจะทำได้
 ไง นี่มรรคหยาบ มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียดไง

ถ้าเราจะทำคุณงามความดี เราก็อำนาจคุณงามความดี ความดีอย่างนั้นใช้ใหม่ เราทำบุญ
 กุศลของเรา เราพัฒนาการของเรา มรรคหยาบๆ ใช้ใหม่ ถ้าละเอียดขึ้นๆ เราทำแล้วเราก็อำนาจ
 วางแล้วเราก็อำนาจความสงบใจเข้ามา นี่มันจะเกิดมรรคละเอียด มรรคละเอียด เห็นใหม่ ถ้า
 มรรคละเอียดมันก็ต้องวางหยาบไป อย่างหยาบที่ทำแล้วก็วางไว้ พอความคิดละเอียดขึ้นมันก็
 ละเอียดขึ้น ใ้ไม่ได้ ฉันทำความดี ฉันสวดขอดคน ฉันทำอย่างนี้ไม่ได้ นี่มันยึดมั่นถือมั่น ยึด
 มั่นถือมั่นกับมรรคหยาบๆ คือความคิดดีๆ ความคิดดีทางโลก ทางโลกเขาบอกคนจะมีคุณงาม
 ความดีต้องมีหน้าที่การงาน

แต่เวลาหลวงปู่เสาร์หลวงปู่มั่นท่านบอกว่า คนจะมีคุณงามความดีมันต้องจิตสงบ ต้องมี
 คุณภาพของจิต ถ้าคุณภาพของจิต เห็นใหม่ คุณภาพของจิตมันมาจากไหนล่ะ หลวงปู่เสาร์
 หลวงปู่มั่นท่านนั่งเฉยๆ นั่งสมาธิภาวนา นั่งหายใจเข้านิกพุท หายใจออกนิกโธ เวลาจิตสงบแล้ว
 ยกขึ้นสู่วิปัสสนา นั่งเฉยๆ เดินจงกรม ไ้โหย มั่นหมุนตัวๆๆ นี่ ร่างกายมันเดินไปโดย
 สัญชาตญาณ แต่ปัญญาที่หมุนอยู่ในหัวใจนะ ปัญญาที่มันหมุนอยู่ในหัวใจ มันหมุนพิจารณา
 กาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรมโดยสังจะโดยข้อเท็จจริง มันพิจารณาของมัน
 มันแยกแยะของมัน แยกแยะเก็บเล็กผสมน้อย ความรู้เพิ่มขึ้น มีมุมมอง มีทักษะ มีความเห็น
 มุมมองที่ลึกซึ้งที่มันถอดมันถอน มรรคละเอียด มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียดถ้าเราติดในดีของ
 เราอยู่แต่คุณงามความดีที่เราทำความดีนี่มันถูกต้องตั้งมาอยู่แล้วนี่ แล้วเราไม่
 พัฒนาขึ้นไปเลยหรือ นี่มรรคละเอียดนี่มันจะเกิดขึ้นไง

ดูสิ มรรคหยาบมรรคละเอียดในมรรคเตยวันนะ แต่เวลาพิจารณาไปแล้วนะ บุคคลสี่คู่
 โสดาปัตติมรรค สกิทาคามรรค อนาคามรรค อรหัตมรรค มันเป็นอีกชนชั้นเลยละ เป็นขอบเขต
 เลยละ เห็นใหม่ ความว่างของโสดาบัน ความว่างของสกิทาคา ความว่างของอนาคา ความหลุด
 พันของพระอรหันต์ ความว่าง ๔ นี่สมณะ ๔ สมณะที่หนึ่ง สมณะที่สอง สมณะที่สาม สมณะที่สี่
 ความเป็นสมณะนี้ ความเป็นสมณะมีจิตที่เป็นคุณภาพความสมณะนั้น ถ้ามันเป็นสมณะนั้นมัน
 ต้องแยกถูกแยกผิดจนชัดเจนแล้วมันถึงเป็นสมณะอย่างนั้นได้ไง การเป็นสมณะอย่างนั้น

นี่ไง เวลาที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นไปแล้ว ใครเป็นคนได้ๆ ก็จิตดวงนั้นเป็นคนได้ไง ทีนี้ว่า
 เราทำหน้าที่การงานของเราแล้ว เราบอกว่าเราแอบเหงื่อต่างน้ำ เราทำแล้วมีความทุกข์ของเรา
 เราไม่เห็นได้สิ่งใดเลย มันได้มันก็ได้บุญกุศลได้สังจะความจริงอันนั้นไง นี่ดูสิ บางที่บางวัดเขา

ใช้ใจ เขาบอกว่าใช้ผู้ทรงศีลเขาว่าเป็นแรงงานอริยะ เราบอกว่าแรงงานฟรีต่างหากละ ถ้ามีงเอา
แรงงานไปจ้างเขามันต้องเสียตั้งค้ใจ แรงอริยะ แรงงานฟรี หลอกให้ทำ หลอกให้ทำเพื่อที่จะ
ต้องการผลงานไป

แต่เวลาทำของเรา เรานั่งสมาธิภาวนา เราทำข้อวัตรนี้ เขาไม่ได้หลอกให้ทำ เราพอใจทำ
เราพอใจเพราะจิตเราปรารถนา นี่ใจ เป็นเครื่องอยู่ นี่จิตมันเร่ร้อนมันก็เครื่องอยู่ของมัน พอเรา
พัฒนาของเรา ถ้ามันละเอียดขึ้นมามันเกิดมรรคเกิดผลขึ้นมา มันเป็นมรรคเป็นผล มันเป็น
ปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิจิโก มันเป็นองค์ความรู้ มันมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา มีภาวนามยปัญญา
ปัญญาที่เกิดจากการกระทำ มันจับต้องได้ มันมีองค์ความรู้

ดูสิ ดูวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเขาต้องมีคลื่น เขาต้องมีต่าง ๆ มันถึงจะส่งคลื่นส่งต่าง ๆ
ออกไปได้ใช้ไหม นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันมีองค์ความรู้ ความรู้มีการกระทำขึ้นมามันถึงจะเป็น
สัจจะความจริงใจ ถ้ามันเป็นสัจจะความจริงขึ้นมาใครเป็นคนทำ เราต้องเป็นคนทำ นี่
ภาคปฏิบัติเขาปฏิบัติกันอย่างไร ปฏิบัติขึ้นมามันมีการกระทำตามความเป็นจริง ถ้าเป็นจริงมัน
แยกถูกแยกผิดได้ ถ้ามันแยกถูกแยกผิดได้มันถึงเกิดปัญญาขึ้นมา

ถ้าเราแยกถูกแยกผิดไม่ได้ ก็เลสมันก็ชักนำอยู่อย่างนั้นนะ แล้วก็สงสัย สงสัยไปเรื่อย ๆ
มรรคหยาบ ๆ ก็ยึดมั่นของมันไปอย่างนั้น เราทำความดี มรรคหยาบ ๆ มันต้องใช้เวลาสอน
เด็ก ๆ นะ สอนเด็ก ๆ มันต้องเป็นรูปธรรม เวลาไปหาครูบาอาจารย์ เอ้า กราบพระ นี่ท่านให้
กราบพระพุทธรูปก่อน ให้กราบพระ ให้ระลึกถึงพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ให้ระลึกถึงพระ
รัตนตรัย ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีคุณกับสามโลกธาตุขนาดไหน พระธรรม พระ
ธรรมทำให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีคุณค่าขึ้นมา พระอัญญาโกณฑัญญะฟังธรรมแล้ว
มีดวงตาเห็นธรรมก็เป็นสงฆ์องค์แรกของโลก

กราบพระก็กราบพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ถ้ากราบพระแล้วนี่ใครเป็นคนกราบ ถ้า
หัวใจมันซาบซึ่งมันกราบของมันด้วยหัวใจ นี่กราบถึงพระ ถ้าหัวใจมันไม่ซาบซึ่ง โดนบังคับให้
กราบ กราบเป็นพิธีก็กราบเป็นวัฒนธรรมแต่มันไม่เข้าถึงใจ ก็พัฒนามันบ่อยครั้งเข้าจนกว่ามัน
จะเข้าถึงใจของมัน ถ้าเข้าถึงใจของมัน คนที่เข้าถึงใจแล้วจะเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ของ
ความเป็นคน เห็นคุณค่าของจิตดวงนี้

ถ้าเห็นคุณค่าของจิตดวงนี้ขึ้นมา มันจะมีสำนึกขึ้นมา มันจะมีความกตัญญูกตเวที มันจะ
คิดถึงสังคม คิดถึงพ่อถึงแม่ คิดถึงการกระทำ คิดถึงความดี ว่าความดีมันสืบต่อสู่ความดี ถ้า

ความดีเกิดขึ้นมาอย่างนี้มันระดับของฆราวาสธรรม ระดับของวัฒนธรรมประเพณี ถ้าเราติดอยู่อย่างนี้เราก็ออกปฏิบัติไม่ได้เพราะมันมีงาน งานของเรา เรารับผิดชอบ แต่ถึงเวลาแล้วนี้ เห็นไหม มันวางได้ เราหาเวลาภาวนาของเรา ถ้าคนที่เขามีสติปัญญา เวลาเขาทำงานไปด้วยเขาภาวนาไปด้วย ว่าพุทโธอย่างหยาบๆ มรรคอย่างหยาบๆ มันพุทโธไปได้ด้วย

แต่ถ้ามันละเอียดแล้วนี้มันไปไม่ได้ มันไปไม่ได้เกิดใช้ปัญญาขึ้นมา ปัญญาละเอียดขึ้นมามันวางสิ่งใดหมดเลย วางแล้วมันจะหมุนเข้ามาข้างใน ถ้าหมุนเข้ามาข้างในนี้ ถ้าปัญญาในมันเกิดขึ้นมา เห็นไหม นี่มรรคมันละเอียดขึ้นมาเรื่อยๆ แยกถูกแยกผิด คือว่าสิ่งที่ทำขึ้นมาเป็นความถูกต้องใช้ไหม ใช่ แต่ถ้าจะให้มันละเอียดขึ้นไปนี้ มันต้องวางสิ่งนั้นมามันถึงจะมีละเอียดขึ้นมา มันวางมรรคหยาบได้มันก็ข้ามมรรคละเอียดได้ ถ้าความละเอียดมันละเอียดสุดขึ้นมาไม่ได้ มันวางเป็นชั้นๆ ขึ้นมาไง มันต้องพัฒนา มันต้องวางมันขึ้นไป

ถ้าวางขึ้นไป เห็นไหม ครูบาอาจารย์ที่ท่านภาวนาท่านรู้ ท่านรู้ว่าควรทำอะไร คนที่ภาวนาแล้วนี้มีอำนาจวาสนาแค่ไหน ถ้ามีอำนาจวาสนาขึ้นแล้วมันจะพัฒนายังไง มันต้องหาสภาพแวดล้อมอย่างนั้น ฉะนั้น เวลาสมัยหลวงปู่มั่น ถ้าครูบาอาจารย์องค์ไหนท่านภาวนาดีนะ ท่านจะบอกว่าคุณนี่ให้ไปอยู่ปานนั้น องค์นั้นให้ไปอยู่ถ้ำนั้น ท่านให้ไปอยู่คนเดียวเลย ให้ไปอยู่คนเดียว อยู่กับสภาพของสิ่งแวดล้อมอย่างนั้น ให้สภาพแวดล้อมอย่างนั้นช่วยดูแล แล้วท่านเองท่านก็ดูแลของท่าน

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านภาวนาแล้วท่านรู้ว่า เวลาจิตที่มันยกระดับขึ้นมันควรจะทำอย่างไร มันควรจะพัฒนาอย่างไร มันไม่ใช่นอนจมอยู่กับทัศนหาความทะยานอยากอยู่อย่างนี้ จิตนี้ปล่อยให้มันนอนจมอยู่กับกิเลสทัศนหาความทะยานอยาก เราไม่พัฒนาของเรากันเลย ถ้ามันพัฒนาขึ้นมามันพัฒนาด้วยการกระทำ พัฒนาด้วยมรรคด้วยผลจากภายใน มันก็เป็นพระองค์เก่า มันมีแต่แก่เฒ่าไปเรื่อยๆ ฟันมันจะหลุด หน้ของมันจะเหี่ยวไปอย่างนี้

แต่หัวใจ หัวใจที่มันพัฒนาของมันขึ้น เห็นไหม เพราะเขาภาวนากันที่นั่น เขาเป็นพระที่นั่น เขาเป็นพระในหัวใจ บวชใจๆ ถ้าใจมันเป็นพระขึ้นมา ความเป็นพระในใจอันนั้นต่างหากละ ถ้าความเป็นพระในใจอันนั้น นี่ครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นพระในใจของท่าน เห็นไหม ดูลิ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านเทศนาว่าการของท่าน ท่านสามารถชักนำคณะสงฆ์ทั้งคณะสงฆ์ให้มีมุมมองมีความเชื่อในเรื่องมรรคเรื่องผล ทั้งๆ ที่ว่าแต่เดิมขึ้นมาจะ “มรรคผลมันจะมีจริงหรือ? เราก็คือเป็นชาวพุทธนะ มันคงจะเป็นนิยายปรัมปรานะ มันคงจะว่ากันมา มันจะเป็นจริงหรือ?”

มันจะเป็นจริงไม่เป็นจริงเพราะอำนาจวาสนาไง เพราะเราทำความสงบของใจไม่ได้ เรายังโลเลใจ แต่ถ้าใครทำใจถึงที่สงบได้ โอ้อโฮ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ของมีค่ามากมายขนาดไหนมันก็มีค่าอยู่ในตัวมันเองอย่างนั้นแหละ ถ้ามันอยู่กับใครคนนั้นก็เป็นเจ้าของทรัพย์นั้น ทรัพย์นั้นมันไม่รู้หรือว่ามันมีค่าขนาดไหน มันมีค่าในตัวมันเองแต่มันยังไม่รู้เลย ไอ้คนที่ เป็นเจ้าของทรัพย์นั้นมันถึงจะรู้ขึ้นมาไง

แล้วทรัพย์อย่างนั้น ตูณ ถึงเวลาแล้วมันเป็นสาธารณะ เราไม่พลัดพรากจากเขา เขาก็ต้องพลัดพรากจากเรา สักวันหนึ่งต้องมีพลัดพรากจากกันแน่นอน แต่เวลาเรามาประพฤติปฏิบัติของเรา เรามาค้นคว้าหาสัจจะความจริงอันนี้ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา มันเกิดจากจิต นี่ สมาธิเกิดจากจิต สมาธิไม่เกิดที่ไหน สมาธิในตำรา สมาธิในการท่องบ่นมันก็เกิดจากการท่องบ่น สมาธิตำรามันก็เป็นชื่อสมาธิ มันไม่เกิดตัวสมาธิจริง

แต่ถ้าเป็นสมาธิเกิดในใจของเราขึ้นมา มันจะพลัดไปไหนล่ะ มันไม่ใช่วัตถุธาตุที่มีคุณค่าในตัวมันเอง มันเป็นสิ่งที่เกิดจากจิต แล้วมันเกิดจากที่อื่นไม่ได้ เพราะสมาธิไม่มีขาย สมาธิไม่มีการแลกเปลี่ยน สมาธิมีแต่ครูบาอาจารย์คอยชี้ นำคอยบอกเรา คอยแนะเราให้เราฝึกหัดขึ้นมาให้เป็นความจริงของเราขึ้นมา สมาธิไม่มีการแลกเปลี่ยน สมาธิไม่มีการหยิบยืม จะหยิบยืมก็ยืมจากใครไม่มี มันเกิดจากเรา มันเกิดจากเรา มันถึงเป็นสมบัติของเราไง เพราะมันเกิดจากเรา สิ่งที่เกิดจากจิตมันอยู่กับจิต

แล้วถ้าเกิดปัญญาขึ้นมา ปัญญาเกิดจากศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมา เกิดมรรคเกิดผลขึ้นมา เกิดการกระทำขึ้นมา เป็นความจริงขึ้นมา แล้วมันสำรอกมันคายของมันออก เห็นไหม นี่จากแยกถูกแยกผิดได้ มันจะเป็นความจริงในใจเลย มันเป็นความถูกต้องดีงาม เห็นไปช่องทางเดียวกันกับศีลกับธรรม เห็นไปช่องทางเดียวกันกับธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไปตามช่องทางเดียวกันเป็นมรรคเป็นผล เห็นไปตามช่องทางเดียวกันเป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นถูกต้องดีงาม เห็นไปตามช่องทางเดียวกัน

ถ้ามันเป็นสัจจะ มันเป็นอริยทรัพย์จากในหัวใจ มันจะเห็นเป็นช่องทางนั้น มันถึงวางใจได้ไง ถ้าพูดถึงใครประพฤติปฏิบัติถึงช่องทางนั้นแล้ว เห็นไหม ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพาดกระแสมันพาดกระแสมแล้วนะ ถึงที่สุดแห่งทุกข์แน่นอน มันพาดกระแสมรรคกระแสมผล มันต้องไปตามกระแสนั้น เพราะจิตมันเข้ากระแสนั้น

นี่ไง ถ้าเราประพฤติปฏิบัติแล้วมันสมบัติของใครล่ะ มันสมบัติของใคร มันสมบัติของจิตดวงไหน มันสมบัติของจิตดวงที่ประพฤติปฏิบัติ แล้วถ้ามันเป็นสมบัติของจิตดวงที่ประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม นี่เป็นศากยบุตรพุทธชิโรรสโดยแท้จริง โดยแท้จริงมันเกิดจากที่นั่น จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ถ้าเป็นโลกของจิตวิญญาณโลกของนามธรรมเป็นเรื่องของความรูสึกทั้งนั้น เทวดาอินทร์พรหมต่างๆ นรกสวรรค์มันเป็นเรื่องของอะไร เรื่องของนามธรรมทั้งนั้น เรื่องของทิพย์สมบัติทั้งนั้น

แล้วเวลาจิตมันเป็น จิตมันสัมผัสได้ จิตที่มันเทียบเคียงกันได้ มันเป็นระดับที่รู้แจ้งเห็นจริงได้มันเป็นอันใด มันคืออะไร มันสมบัติของใคร มันสมบัติของเรา เห็นไหม แล้วมันเกิดจากอะไร เกิดจากความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะในการกระทำของเรา วันเวลาล่วงไปๆ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด

ในเมื่อเรายังมีกำลังยังมีสติปัญญาอยู่ เราพยายามหยิบฉวย ความเป็นอยู่ของเราจะปัจจัยเครื่องอาศัยเราก็อาศัยดูแลรักษาธาตุขันธ์ นี่ฟังธรรมๆ ว่าเป็นสัญญาอารมณ์เพื่อปลุกปลอบหัวใจของเรา แต่ถ้าใครประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงขึ้นมา มันจะเห็นเป็นช่องทางเดียวกัน จะเห็นเป็นสังขารเดียวกัน เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไปครูบาอาจารย์จะหลอกเราไม่ได้หรอก เวลาปฏิบัติมรรคก็คือมรรค ผลก็คือผล

ถ้าเราปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เราจับผิดได้หมด เราเห็นหมดเลยว่าคนนั้นพูดจริงหรือพูดไม่จริง จริงหรือไม่จริงมันจริงจากใจเรานี้ ถ้าใจเราจริงแล้วพิสูจน์ได้ทั้งนั้นเลย มันต้องพิสูจน์ในใจเราก่อนใจ ใจเราพิสูจน์ตามความเป็นจริงในใจเราแล้วเห็นถูกเห็นผิดชัดเจน ความเป็นจริงเห็นชัดเจนในใจเรา ถ้ามันชัดเจนในใจแล้วข้างนอกจะมีปัญหาอะไร ไม่มีปัญหาอะไรเลย นี่เราทำของเราได้ เราพิจารณาของเราได้

เราถึงต้องย้อนกลับมาที่ใจเรา ถ้ามันย้อนกลับมาที่ใจเราคือสมบัติของเรา คือทำดีทำชั่ว มันสมบัติของเรา ไม่ใช่สมบัติของใครหรอก ติณินินทามันธรรมะเก่าแก่ โลกธรรม ๘ เรื่องของเขา หลวงตาท่านสอนประจำ ใครจะดีใครจะชั่วมันเป็นของเขาเนะ เขาทำของเขา มันก็เป็นบาปเป็นกรรมของเขาเนะ ใครจะดีใครจะชั่วเป็นเรื่องของเขา เราจะเร่งความเพียรของเรา เราจะสร้างคุณงามความดีของเรา เราจะทำสังขารความจริงของเรา เราหาคุณธรรมของเราในหัวใจของเราเพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง